

مختصر حقوق مدنی

• محمد علی موحد •

تهران، تابستان ۱۳۹۸

فهرست

۲۳	یادداشت ویراست چهارم
۲۵	یادداشت ویراست سوم
۲۷	یادداشت ویراست دوم
۳۱	دبیاجه
۳۵	مقدمه
۳۵	۱. تعریف حقوق
۳۵	۲. قانون
۳۶	۳. هدف قانون
۳۶	۴. ضمانت اجرا
۳۷	۵. ضمانت اجرا در قوانین کیفری
۳۹	۶. ضمانت اجرا در قوانین مدنی
۴۰	۷. مقررات آمره و مقررات ارشادی
۴۰	۸. علم حقوق و روابط آن با سایر علوم
۴۱	۹. تقسیمات علم حقوق
۴۲	۱۰. تعریف و موضوع حقوق مدنی
۴۳	۱۱. قانون مدنی ایران
۴۴	۱۲. اصلاح قانون مدنی
۴۵	۱۳. سابقه تدوین قانون در اسلام

۱۴.	وضع و انتشار قانون	۴۶
۱۵.	مجمع تشخیص مصلحت نظام	۴۸
۱۶.	مصلحت چیست؟	۵۰
۱۷.	شورای بازنگری قانون اساسی	۵۱
۱۸.	همه پرسی	۵۱
۱۹.	قاعده عطف به ماسبق نشدن قانون	۵۲
۲۰.	حقوق مکتسبه	۵۳
۲۱.	ضوابط عملی	۵۳
۲۲.	نسخ قانون	۵۵
۲۳.	جریان قانون در ظرف مکان	۵۵
۲۴.	عناصر حق	۵۷
۲۵.	حقوق مالی	۵۸
۲۶.	حقوق معنوی	۵۹
۲۷.	حقوق غیرمالی	۶۰
۲۸.	حق عینی تبعی	۶۰
۲۹.	سوءاستفاده از حق	۶۱
۳۰.	چگونه حق پایان می‌یابد؟	۶۲
۳۱.	حقوق فطری و حقوق وضعی	۶۲
۳۲.	حقوق هم پدیده‌ای اجتماعی است.	۶۴
۳۳.	تفسیری نو از حقوق فطری	۶۵
۳۴.	تفسیر قانون	۶۷
۳۵.	حالات مختلف تفسیر	۶۸
۳۶.	تکلیف قاضی به اجتهاد و تفسیر	۶۹
۳۷.	مبانی استنباط	۷۰
۳۸.	عرف و عادت	۷۲
۳۹.	عدل و انصاف	۷۳
۴۰.	رویه قضایی	۷۳
۴۱.	آرای علمای حقوق	۷۵
۷۷.	بخش اول: شخص و خانواده	
۷۹.	باب اول: شخص طبیعی و شخص حقوقی	
۷۹.	تعریف شخصیت	
۸۱.	فصل اول: شخص طبیعی	
۸۱.	ابتدای شخصیت	

۸۲.	وضع حقوقی جنین	
۸۳.	پایان شخصیت	
۸۵.	فصل دوم: شخص حقوقی	
۸۵.	تعریف	
۸۷.	شخصیت‌های حقوقی مربوط به حقوق عمومی	
۸۸.	شخصیت‌های حقوقی مربوط به حقوق خصوصی	
۸۸.	الف. شرکت‌های تجاری	
۸۹.	ب. مؤسسات انتفاعی غیرتجاری	
۸۹.	ج. مؤسسات غیرانتفاعی	
۹۰.	آغاز شخصیت حقوقی	
۹۰.	حقوق و تکالیف اشخاص حقوقی	
۹۱.	پایان شخصیت حقوقی	
۹۱.	آیا وقف از انواع اشخاص حقوقی است؟	
۹۳.	فصل سوم: ماهیت شخص حقوقی	
۹۳.	نظریه فرض قانونی	
۹۴.	نظریه شخصیت حقیقی	
۹۵.	نظریه مالکیت مشترک	
۹۶.	نظریه انتزاعی	
۹۹.	باب دوم: احوال شخصیه	
۹۹.	تعریف	
۱۰۱.	فصل اول: نام و وضع خانوادگی شخص	
۱۰۱.	نام شخصی و نام خانوادگی	
۱۰۱.	تغییر نام خانوادگی	
۱۰۲.	شناسنامه	
۱۰۵.	فصل دوم: اهلیت	
۱۰۵.	تعریف	
۱۰۶.	توضیح اقسام دوگانه اهلیت	
۱۰۸.	اهلیت استیفای ناقص	
۱۰۸.	صغیر کیست؟	
۱۰۹.	بلوغ و رشد	
۱۱۲.	تصرفات صغیر	

۱۱۳	حَجْر و انواع آن
۱۱۳	ولایت
۱۱۴	اهلیت در مورد اشخاص حقوقی
۱۱۵	فصل سوم: اقامتگاه
۱۱۵	تعریف
۱۱۶	حقوق تطبیقی
۱۱۶	اقامتگاه در قانون مدنی ایران
۱۱۸	اقامتگاه تبعی یا قانونی
۱۱۹	اقامتگاه انتخابی
۱۲۱	فصل چهارم: تابعیت
۱۲۱	تعریف
۱۲۲	اصل خون
۱۲۲	اصل خاک
۱۲۲	تابعیت از نظر قانون ایران
۱۲۵	باب سوم: دنباله بحث در احوال شخصیه
۱۲۷	فصل اول: وضع شخص در خانواده
۱۲۷	خانواده
۱۲۷	قرابت نسبی و قرابت سببی
۱۲۸	درجات خویشاوندی
۱۳۱	فصل دوم: دین و جنسیت و قرابت رضاعی
۱۳۱	الف. دین
۱۳۱	احوال شخصیه ایرانیان غیر شیعه
۱۳۳	ب. جنسیت
۱۳۴	ج. قرابت رضاعی
۱۳۵	فصل سوم: حرمت شخص و حمایت قانون از آن
۱۳۵	حقوق فردی و انعکاس آن در قوانین
۱۳۹	فصل چهارم: غایب مفقودالایر
۱۳۹	شخصیت غایب مفقودالایر
۱۳۹	وضع غایب مفقودالایر پیش از حکم وفات او
۱۴۰	حکم موت غایب

۱۴۰	مستندات حکم موت فرضی
۱۴۱	آثار حکم موت فرضی
۱۴۳	باب چهارم: نکاح
۱۴۵	فصل اول: عقد نکاح و مقدمات آن
۱۴۵	تعریف
۱۴۵	خواستگاری
۱۴۶	هدایا و مخارج دوره نامزدی
۱۴۹	فصل دوم: شرایط و خصوصیات عقد نکاح
۱۴۹	۱. اختلاف جنس طرفین
۱۴۹	۲. انتقای موانع نکاح
۱۵۰	۳. نصاب سن و قابلیت جسمی
۱۵۱	۴. گواهی صحت
۱۵۲	۵. تراضی طرفین
۱۵۳	۶. موافقت والدین
۱۵۷	فصل سوم: موانع نکاح
۱۵۷	۱. موانع قانونی ناشی از قرابت
۱۵۷	الف. محرمات نسبی
۱۵۸	ب. محرمات سببی
۱۵۸	اول - محرمات ابدی یا عینی
۱۵۹	دوم - محرمات غیردائمی یا جمعی
۱۵۹	ج. محرمات رضاعی
۱۶۱	۲. موانع خارج از قرابت
۱۶۲	زناشویی ایرانی با اتباع خارجه
۱۶۳	تعدد زوجات
۱۶۵	فصل چهارم: در احکام نکاح
۱۶۵	تشریفات عقد نکاح
۱۶۶	مهر
۱۶۸	شرط در عقد نکاح
۱۶۹	نکاح منقطع
۱۷۰	حقوق و تکالیف زوجین در برابر یکدیگر
۱۷۱	تمکین و نشوز
۱۷۲	مالکیت اثاث خانه

۴۰۸	تقصیر
۴۰۹	رابطه بین ضرر و تقصیر
۴۱۰	شرایط دیگر ثبوت مسئولیت
۴۱۱	فُرس ماژور
۴۱۳	عمل متعدهله و شخص ثالث
۴۱۴	توافق طرفین درباره میزان خسارت
۴۱۵	شرط عدم مسئولیت
۴۱۷	مداخله قانون در تعیین خسارت
۴۱۸	ماده ۲۲۱ قانون مدنی
۴۲۱	باب هجدهم: انحلال عقود
۴۲۲	اقاله
۴۲۳	خيار شرط
۴۲۵	خيارات قانونی
۴۲۶	۱. خيار رؤیت و تخلف وصف
۴۲۷	۲. خيار غبن
۴۳۰	۳. خيار عیب
۴۳۲	۴. خيار تدلیس
۴۳۳	۵. خيار تبعض صَفَقَه
۴۳۴	۶. خيار تخلف شرط
۴۳۵	عدم امکان اجرای تعهد
۴۳۶	حق حبس و تعلیق قرارداد
۴۳۹	باب نوزدهم: ضمان قهری یا مسئولیت خارج از قرارداد
۴۴۱	فصل اول: بازگشت به بحث در مصادر تعهدات
۴۴۳	مصادر تعهدات در قوانین جدید و قانون ایران
۴۴۵	قانون
۴۴۹	فصل دوم: مسئولیت مدنی و مبانی آن
۴۴۹	تعریف
۴۴۹	جرم مدنی و جرم جزایی
۴۵۱	اجتماع دو جنبه مدنی و کیفری در جرم واحد
۴۵۱	آثار قانونی اجتماع دو جنبه مدنی و کیفری
۴۵۳	مسئولیت قراردادی و مسئولیت مدنی
۴۵۴	تلاقی دو مسئولیت
۴۵۶	مبانی مسئولیت مدنی

۴۵۸	تحولات جدید و قوانین ایران
۴۶۱	فصل سوم: شرایط و احکام مسئولیت مدنی
۴۶۱	خسارت
۴۶۳	۱. ضرر باید مسلم باشد
۴۶۳	۲. ضرر باید نتیجه تجاوز به حقی مشروع باشد
۴۶۴	۳. رابطه سببیت باید مستقیم باشد
۴۶۵	تقصیر
۴۶۷	اراده و تمیز
۴۷۰	سوءاستفاده از حق
۴۷۰	مسئولیت شخص حقوقی
۴۷۲	دفاع مشروع
۴۷۳	تضامن در مسئولیت مدنی
۴۷۴	تأثیر عمل زیان دیده
۴۷۴	شرط عدم مسئولیت
۴۷۵	سقوط حق مطالبه خسارت
۴۷۵	اثبات دعوی
۴۷۶	طریقه جبران ضرر و تعیین میزان آن
۴۷۸	مباشر و مسبب
۴۷۹	تعدد اسباب
۴۷۹	موارد تخفیف
۴۸۰	تقصیرات دوطرفی
۴۸۳	فصل چهارم: مسئولیت از جهت غیر
۴۸۳	۱. مسئولیت عمل صغیر و محجور
۴۸۳	۲. مسئولیت خدمه
۴۸۶	۳. مسئولیت کارمندان دولت
۴۸۷	۴. مسئولیت از جهت حیوانات
۴۸۷	۵. مسئولیت ویرانی عمارت
۴۹۰	۶. مسئولیت مدنی و بیمه
۴۹۳	فصل پنجم: استفاده بلاجهت از قبیل غیر
۴۹۵	۱. پرداخت ناواجب
۴۹۸	۲. اداره مال غیر
۵۰۳	۳. استیفا
۵۰۹	ایضاح

باب بیستم: پایان تعهد ۵۱۳

فصل اول: اسباب سقوط تعهدات	۵۱۵
۱. وفای به عهد	۵۱۶
الف. چه کسی باید تعهد را انجام دهد؟	۵۱۷
ب. تعهد در برابر چه کسی باید انجام گیرد؟	۵۱۸
ج. موضوع تأدیه باید چه چیز باشد؟	۵۱۹
د. شرایط و احکام مربوط به تأدیه چه خواهد بود؟	۵۲۳
۲. ابرا	۵۲۴
۳. تبدیل تعهد	۵۲۵
۴. تهاتر	۵۲۷
۵. مالکیت مافی الذمه	۵۳۱

فصل دوم: مرور زمان	۵۳۳
۱. مرور زمان پنج ساله	۵۳۵
۲. مرور زمان دوساله	۵۳۵
۳. مرور زمان یکساله	۵۳۶
۴. مرور زمان چهارماهه	۵۳۶
۵. حقوقی که مشمول مرور زمان نمی‌گردد	۵۳۶
۶. ابتدای مرور زمان	۵۳۷
۷. اسقاط مرور زمان	۵۳۷
۸. مرور زمان کیفری	۵۳۸
۹. مواعد قانونی	۵۳۸

فهرست منابع ۵۴۱

نمایه ۵۴۷

یادداشت ویراست چهارم

ویراست چهارم این کتاب در زمان حیات شادروان محمد زهرایی انجام گرفت و صد حیف که عمر او چندان کفاف نداد که شاهد چاپ و انتشار آن باشد. یاد او را گرامی می‌داریم و از همسر عزیز و فرزندان باذوق وی و همکاران نشرکارنامه که راه آن رادمرد را ادامه می‌دهند سپاسگزاریم.

دی‌ماه ۱۳۹۷ _____ محمدعلی موحد

